

**BENJAMIN FUNDOIANU, PAGINI DINTR-UN CONFESIONAL.
SECVENȚE AUTOBIOGRAFICE, ÎNTREPĂTRUNDERI
RELIGIOASE****BENJAMIN FUNDOIANU AUTOBIOGRAPHICAL SEQUENCES,
RELIGIOUS INTERMISSIONS**

Speranța Sofia MILANCOVICI
Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

Abstract

This article aims to present some unpublished texts of Benjamin Fundoianu, Romanian writer also known as Benjamin Fondane, after his departure in France.

Those confessions remained in an archive kept by his brother – in –low, Paul Daniel. The interpreter has the chance to discover the frame of reference of the intellectual and moral evolution of Benjamin Fundoianu.

Even if he is born in a Jewish family, the writer notes some caustic analogies with Jesus Christ. The dualism is a key term for all his life and work, hiding a dramatic oscillation of his own spirit, which started the pursuit of his own identity, between two religions, two ethnic groups and two ways of Being...

Key words: *confession, unpublished text, Christianity, Judaism, origins, dualism*

Cuvinte cheie: *confesiune, text nepublicat, creștinism, iudaism, origini, dualism*

Unul dintre materialele păstrate în arhiva lui Paul Daniel, „lada cu amintiri”, care a rămas după plecarea definitivă, din țară și, mai apoi, din lume, a lui Benjamin Fundoianu, poartă titlul *Pagini dintr-un confesional* și restituie cercetătorului de astăzi felii de suflet: cadrul formativ, atmosfera acelei etape de viață și trăirile aferente. Acesta este, poate, și motivul pentru care autorul l-a „uitat” nepublicat.

La momentul conceperii acestor eseuri, Benjamin Fundoianu avea 18 ani. Amprenta originilor se face simțită, evident, încă din copilărie. Restituirile din această etapă a vieții, de un farmec amețitor, au totodată și o profunzime amară. Însemnările privind-i nașterea aruncă un vâl asupra fondului primar al formării sale. Problema identității apare încă de pe acum: incontestabil marcat de tradiția iudaismului, prin întreaga zestre familială, copilul Fundoianu (pe atunci Wechsler) prinde rădăcini în solul spiritual românesc.

E relevantă o anume incertitudine legată de data nașterii sale: „M-am născut în anul 1898, luna Noembrie, în ziua de 14. Pe actele oficiale sunt născut în 15.” [1] E ca și cum cel care declară, cu aparentă seninătate, că Fundoianu a murit, pentru a se naște Fondane, a avut, și în plan biografic, nevoie de o dublă naștere: una reală, cealaltă oficială.

În continuarea memorialului începuturilor sale prin lume, Fundoianu notează: „Deși mă importase puțin în care zi anume m-am născut, am întrebat odată, din curiozitate. Mi s-a povestit un basm întreg, complex și dificil...”. Ar fi, probabil, forțat să punem în discuție toate implicațiile „basmului” și ale folosirii termenului în acest context. Fără doar și poate, însă, personalitatea și destinul celui în cauză are ceva din grandoarea eroilor de poveste.

Atrage atenția, în paragrafele următoare, o savuroasă aroganță spirituală, un soi de impertinență ostentativ afișată. Și, din nou, paradoxul: dacă „mă importase puțin în care zi anume

m-am născut...”, atunci cum de ziua aceea e „memorabilă”, o adevărată „sărbătoare”, e ziua în care „a avut lumea deosebita onoare de a mă naște...”?

Termenul care definește, în substanță, firea lui Fundoianu este acela de disimulare. La fel cum s-a „jucat” cu propria identitate, „se joacă” și cu destăinuirile spirituale. Complexitatea imaginii sale se compune caleidoscopic; cad și se ridică diverse cortine; afirmații care par certe sunt, nu peste multe rânduri, dezmințite și întreaga sa personalitate pare să se compună, descompună și recompună perpetuu. Ce altceva s-ar putea spune despre cineva care, în aceeași frază, sfidează tradițiile milenare pentru a ridica propria sa naștere la rangul celei întemeietoare a lui Iisus Hristos, pentru ca, mai apoi, să vorbească despre „nerozia de a mă fi născut”?

Analogiile caustice cu Crist sunt multiple. Povestea sacră a nașterii din Betlehem este luată într-o studiată derădere, eseistul erijându-se în povestitor și adresându-se direct unui auditoriu imaginar: „Din fericire, m-am născut în Iași; dacă m-aș fi născut în Betlehem pe vremea lui Irod, aș fi poate în rândul celor masacrați. Așa că nu puteam astăzi să vă povestesc. Pentru care lucru îi mulțumesc adesea celui ce stăpânește peste toate, că nu m-am născut la Betlehem.” [2] La o privire atentă, se remarcă, însă, că, de fapt, eseistul nu se substituie ironic Mântuitorului creștin, Fundoianu nedând nicidecum dovadă de imorală desconsiderare a unei alte culturi ori religii, ci precizează clar faptul că ar fi fost „în rândul celor masacrați”, nu în locul pruncului salvat.

„... pe atunci n-aveam impresii... Nu-mi amintesc nimic...” notează în continuare Fundoianu, referindu-se la evenimentele acelei vârste. Și totuși, de unde poveștile despre țipetele în decursul „zilelor monotone” și al „noptilor pustii”, de unde răsare bona durdulie cu iubitul său și cântecele mamei, aplecată deasupra leagănului? E vorba, din nou, de o identitate fabricată, reconstruită din amintirile contemporanilor? Sau, din contră, e vorba de o estompare voluntară a acestei perioade, cu identitatea sa cu tot, pentru a face loc unei alteia, mai „rentabile”?

„Cântecul (mamei, n.n.) era vechi, bătrân, străin, îndepărtat. Era născut din chin și din suferință și reflecta în apele lui limpezi nebănuite cochilii și boabe de mărgăritare. Era adus din alte țărături cu vegetații de naramze și de mandarine, din țărmi cu lacuri albastre în scorburii de munți, cu lemn de cedru și de palmier, cu soare roșu ca o garoafă coaptă, cu populație vie, străină și stranie...” [3] Răzbate, din această caracterizare a liniei melodice, istoria unui neam, pătrunzând în conștiința copilului prin cântec. E istoria unui neam bătrân și greu încercat, purtând peste timpuri o cruce, asemenea Mântuitorului născut și răstignit în sânul său.

Fundoianu / Fondane fuge însă de rolul profetului, nealegând calea vizionarismului („e o meserie care rentă numai în antichitate”- notează el cu cinism). Totodată, el nu vede calea autodefinirii nici în renegarea originilor („Dar nici antisemit, deși e o meserie care rentează astăzi îngrozitor”).

Aceeași pagină de eseu dă autorului ocazia de a-și creiona un portret din pruncie, recompus, după cum însuși mărturisește, din perspectiva contemporanilor acelor momente: „Aveam capul mare, țuguiet și de forma unui bostan. Ochii îmi erau mici, șterși, abia existenți. Sprâncenele desemnau o curbă groasă și plină. Obrazul îmi era roșu și urechile îmi erau lungi peste măsură. Din toate aceste semnalmente, am rămas numai cu (picioarele) urechile lungi. Mai eram roșu, roșu ca vinul, ca pudoarea, ca inocența. Și în sfârșit, ca să completez lista,... eram chel și chelia mea era tot țuguietă ca și capul.

Eram deci urât ca un faun, ca Voltaire or ca un urangutan.”

Dacă nu își neagă rădăcinile evreiești, Fundoianu optează însă pentru o lepădare a locului, (dacă am numi zestrea ereditară – fondul) cu alte cuvinte a hainei de românism mascând o altă natură. Reîncarnarea sa, urmare a uciderii sinelui de către sine, ne aduce în fața ochilor pe Benjamin Fondane, poet și filosof francez, apărut în urma unei voite metamorfoze.

Dualismul este un alt termen-cheie în ceea ce privește ființa celui în cauză. Reflecțiile cu privire la nașterea lui Iisus (numit, creștinește, Mântuitorul!) și asupra propriei iviri în lume ascund o dramatică pendulare a spiritului pornit în căutarea propriei determinări, între două religii, între două etnii, între două feluri de a Fi în lume și de a te raporta la aceasta.

În final, după o incursiune în visul mamei sale, care îl dorea doctor, avocat ori inginer, poate chiar bancher, dar în nici un caz „poet mare, critic cu arme formidabile de spirit, războinic în arena literelor ori simplu, un boem” [4], Fundoianu atinge problema delicată, la vârsta maturității, a propriului drum existențial, încă incert. Ultimele rânduri sfârșesc într-o notă anecdotică, amintind de preconcepțiile mentalității generale: „Oricum, dacă va fi cumva să fiu profet, apostol, zeu, ori alt asemenea profesionist, vă făgăduiesc să fiu de bun simț și să vă respect. Căci vă asigur, că oricât de mare a fost Crist, nu-i pot ierta niciodată că a salvat de la moarte pe soacra lui Ioan. Sunt gesturi care nu se iartă așa de lesne!” [5]

Primii ani de școală sunt, la rândul lor, evocați în *Pagini dintr-un confesional*. Fundoianu este, fără îndoială, un maestru al conexiunilor: un fundal mohorât de toamnă plumburie, cu „ploaie greoaie” și „plâns de vânt”, îi servește ca suport pentru a redeștepta „icoane din trecut”, „impresii înmormântate”, „amintiri prohibite”. Între acestea, chipul bunicului matern, întemeietor al școlii, încremenit într-un tablou din cancelarie, și cel al domnișoarei Frumușeanu, profesoară a scriitorului în clasele primare. Aceasta transcende, vie, textul, la fel de tânără, la fel de frumoasă: „Nu mi-o pot închipui îmbătrânită, ofilită, ca o floare de toamnă și poate fără dinți. Suntem obișnuiți să păstrăm icoana cuiva nealterată, ca o medalie ce păstrează figura unui imperator. Ți-l poți închipui tânăr, pe Mircea cel Bătrân și urât, Târgul Frumos?” [6]

Tot de aceeași perioadă se leagă și amintirea primei iubiri, o pasiune al cărei punct culminant era contemplarea naivă și platonice a „marmurei gâtului D-rei Marguerite”, transformată ulterior într-o invazie directă, conform principiului că „amorul nu e decât contactul a două epiderme” [7]. Furtunoasa dragoste ia sfârșit printr-o sfâșietoare lovitură sub centură asupra copilandrului, ridiculizată la momentul maturității: domnișoara căreia îi dedicase naive și entuziaste versuri fuge cu un ofițer... Interesantă este perspectiva pe care, la ani mulți distanță, eseistul o are asupra acestei ființe care i-a marcat ucenicia amoroasă: „O văd și azi pe stradă...Și întorcându-mi capul, mă gândesc că carnea asta dospită... e un interesant bibelou de catalogat în averea cuiva.” Câteva rânduri mai jos, în finalul *Paginilor*, amintirea tatălui se strecoară în paginile eseului, printr-o frază-epilog pentru „drama” erotică: „Iaca, ai pierdut doi ani să-i faci versuri și când a fost să fie nici n-a fugit măcar cu tine.” [8]

Secvențele autobiografice astfel restituite vin să lumineze încă un con de umbră din imensa complexitate a structurii spirituale pe care o lasă a se întrevea ansamblul operei fundoniene.

BIBLIOGRAFIE

1. *Benjamin Fundoianu. Strigăt întru eternitate*. Investigație documentară, alcătuire și îngrijire editorială: Geo Șerban, „Caiet cultural” (2), editat de „Realitatea evreiască”, [București], [1998], p.125
2. *Benjamin Fundoianu. Strigăt întru eternitate*. Investigație documentară, alcătuire și îngrijire editorială: Geo Șerban, „Caiet cultural” (2), editat de „Realitatea evreiască”, [București], [1998], p. 126
3. *Benjamin Fundoianu. Strigăt întru eternitate*. Investigație documentară, alcătuire și îngrijire editorială: Geo Șerban, „Caiet cultural” (2), editat de „Realitatea evreiască”, [București], [1998], p. 127
4. *Benjamin Fundoianu. Strigăt întru eternitate*. Investigație documentară, alcătuire și îngrijire editorială: Geo Șerban, „Caiet cultural” (2), editat de „Realitatea evreiască”, [București], [1998], p. 128
5. *Benjamin Fundoianu. Strigăt întru eternitate*. Investigație documentară, alcătuire și îngrijire editorială: Geo Șerban, „Caiet cultural” (2), editat de „Realitatea evreiască”, [București], [1998], p. 129

6. *Benjamin Fundoianu. Strigăt întru eternitate.* Investigație documentară, alcătuire și îngrijire editorială: Geo Șerban, „Caiet cultural” (2), editat de „Realitatea evreiască”, [București], [1998], p. 133
7. *Benjamin Fundoianu. Strigăt întru eternitate.* Investigație documentară, alcătuire și îngrijire editorială: Geo Șerban, „Caiet cultural” (2), editat de „Realitatea evreiască”, [București], [1998], p. 138
8. *Benjamin Fundoianu. Strigăt întru eternitate.* Investigație documentară, alcătuire și îngrijire editorială: Geo Șerban, „Caiet cultural” (2), editat de „Realitatea evreiască”, [București], [1998], p. 139